

Innehåll

Ett särskilt tack	9
1. Inledning	11
2. Försvarsadvokatens roll och uppträdande	15
3. Att få uppdrag	21
4. Advokatetik	23
4.1 Allmänt	23
4.2 Jäv	24
4.3 Klienter med restriktioner	28
4.4 Främja orätt?	34
4.5 Byte av försvarare	36
4.6 Uppträdande mot andra aktörer	38
4.7 Ekonomiska mellanhavanden med klienten och privat försvarare	42
5. Media	51
6. Mötet med klienten	57
7. Bildandet av ett försvarsteam	67
8. Den första analysen	71
9. Polisförhöret	75
10. Häktning	83
10.1 Allmänt om häktning	83
10.2 Häktningsförhandlingen	88
10.3 Omhäktningsförhandling	103
10.4 Att överklaga ett häktningsbeslut	108
10.5 Att överklaga häktning till Högsta domstolen	110
10.6 Klientvård under häktningsperioden	110
10.7 Några synpunkter från en som varit häktad	114
11. Arbetet under förundersökningen	117
12. Delgivning av förundersökningen	119

12.1	Slutdelgivningen	119
12.2	Sidomaterialet	123
13.	Egna utredningar	127
13.1	Utredningar genom försvarets försorg	127
13.2	Begära syn	130
14.	Stämningsansökan	133
15.	Skadeståndsanspråk	139
16.	Hur man bygger ett försvar	143
17.	Förberedelser inför huvudförhandlingen	147
18.	Angivande av inställning	149
19.	Sakframställning	151
20.	Uppträdande i domstol	153
21.	Förhörsteknik	155
21.1	Allmänt om förhörsteknik	155
21.2	Något om regelverket för förhör	156
21.3	Förhöret med den egna klienten	162
21.4	Förhör med egna vittnen	166
21.5	Att förbereda motförhör	168
21.6	Att genomföra motförhör	178
21.7	Några särskilda synpunkter på målsägandeförhör	191
21.8	Förhör med sakkunniga	196
21.9	Något om barnförhör under förundersökningen	200
21.10	Några sista tips på vägen	205
22.	Personalia	209
23.	Plädering	211
24.	Kostnadsräkningen	221
25.	Genomgång av tingsrättens dom	227
26.	En bra försvarare ur ett åklagarperspektiv	231
26.1	Inledning	231
26.2	God kunskap om försvararrollen och åklagarrollen	233
26.3	Lojalitet mot klienten och mot rättssystemet	235

26.4	Vanligt hyfs	236
26.5	Upprästandet i rättssalen.....	237
26.6	Till sist	238
27.	Försvararen ur ett domarperspektiv	239
27.1	Försvarare eller inte försvarare – det är frågan. Vad tycker domstolen?	239
27.2	Brottmålstaxemålen.....	241
27.3	Brottmål med grövre brott	242
27.4	Sammanfattning	249
28.	Några reflektioner om de stora brottmålen	251
28.1	Klientvård.....	251
28.2	Delgivning av förundersökningen	253
28.3	Löpande kontakter med åklagaren	254
28.4	Planeringsmöten.....	255
28.5	Sortering av materialet	256
28.6	Några ord om förhandlingen	256
28.7	Kostnadsräkningen.....	257
29.	Att överklaga till hovrätten.....	259
30.	Huvudförhandling i hovrätten.....	263
30.1	Allmänt om att processa i hovrätten	263
30.2	Sakframställningen i hovrätten	265
30.3	Tilläggsförhör i hovrätten.....	268
30.4	Plädering i hovrätten.....	270
31.	Att överklaga till Högsta domstolen	273
32.	Att söka resning	277
33.	En kort utflykt till England	281
	Bilaga 1. Nödvarnsmall	283
	Bilaga 2. Häktningblankett.....	285
	Register	291

2. Försvarsadvokatens roll och uppträdande

”Hur fan kan man försvara ett sånt svin?” Lite förfinat var det så det stod i en rad mejl från diverse privatpersoner i samband med att jag åtog mig uppdraget att försvara en misstänkt terrorist. Inte bara anonyma mejlskribenter reagerade, utan gång på gång fick jag besvara frågan i media hur det kändes att bistå en terrorist. Ja, hur kan man göra det? Skulle du göra det? Skulle du med full kraft anta uppdraget som försvarare åt landets just då mest hatade person? Jag tycker, givet att du har tid och erfarenhet, att svaret är enkelt. Såklart ska du ta uppdraget!

Jag vet att det finns advokater som inte vill vara försvarare i vissa typer av mål av moraliska skäl. Jag kan inte förstå ett sådant resonemang även om jag naturligtvis respekterar deras beslut. Jag försvarar inga brott över huvud taget, jag försvarar den enskilde misstänkte.¹ Innebörden av ett sådant resonemang skulle annars vara att advokater som försvarar mördare sympatiserar med deras gärningar. En annan sak är naturligtvis om du har egna erfarenheter som gör att du helt enkelt inte klarar av att sköta ett försvar för en viss typ av brott. Då ska du naturligtvis avstå eftersom dina erfarenheter annars kan färga ditt försvar.

Som försvarsadvokat försvarar du alltid rättvisan eller systemet men ur din klients perspektiv. Du är en garant för att din klient behandlas korrekt och i enlighet med lag. Ditt enda intresse ska vara klientens

---

¹ En artikel som handlar om just den här frågan: Nancy Hollander, A Terrorist Lawyer, and Proud of It. *The New York Times* 26 mars 2010. Nancy Hollander är försvarsadvokat i USA.

sak. Du är den ende strikt subjektiva aktören i processen. Detta innebär att du inte är till för någon annan än klienten.

Från tid till annan kommer du känna ett krav från domstolar eller andra samhällsaktörer att hjälpa till. Att så att säga vara lojal med samhällets krav på lagföring. Det kan vara att bistå med delgivning av en klient eller andra praktiska frågor. En vanlig fråga till dig som försvarsadvokat när klienten inte dyker upp vid en förhandling är om du har haft kontakt med klienten innan förhandlingen. Denna fråga kan du endast besvara med klientens medgivande, annars bryter du mot både tystnads- och lojalitetsplikten gentemot klienten. Personligen tycker jag frågan inte ens ska ställas av domaren. Jag känner till advokater som fått utstå kritik från domstolen för att de vägrat svara på rättens fråga. Unga advokater som känt stark press att svara på en fråga som aldrig borde ha ställts av rätten. Det bästa svaret när frågan kommer är att du kort meddelar att du är förhindrad av advokatetiska skäl att svara på frågan. Ett gott råd är också att informera personalen på ditt kontor att inte besvara denna typ av frågor eftersom det relativt ofta förekommer att tingsrätten ringer och kollar om det varit någon kontakt med klienten i mål där din klient inte svarat på delgivning.

Det finns ett vägledande uttalande från Advokatsamfundet (den 21 augusti 2009) i frågan gällande förbud mot delgivning som kan vara bra att känna till. Styrelsen för Sveriges advokatsamfund underströk följande.

Av 2 § delgivningslagen (1970:482) följer att delgivning ombesörjes av myndigheten. I 11 § andra st. delgivningslagen anges att om inte annat följer av fullmakt är ombud behörig att mottaga delgivning av inlagor, beslut och andra handlingar. Detta gäller dock inte handlingar som avser ett föreläggande om att klienten ska infinna sig personligen eller att klienten personligen ska göra något. Av förarbetena till delgivningslagen (NJA II 1971 s. 30) framgår också att delgivning av föreläggande om att part ska infinna sig personligen ska ske med parten och inte med ombudet. Advokatsamfundet konstaterar att även om en

advokat i förhållande till domstolar och myndigheter har att utföra sitt uppdrag med omsorg och att verka för att klienten efterkommer förelägganden måste det i allmänhet anses strida mot god advokatsed att en advokat ombesörjer domstolens delgivning av kallelse till klient att personligen infinna sig i domstol, särskilt med hänsyn till den rättsliga regleringen och principerna om att en advokats främsta skyldighet är att ta tillvara klientens intressen på bästa sätt.

Av det vägledande uttalandet från Advokatsamfundet följer således att det strider mot god advokatsed att en advokat hjälper domstolen med att delge klienten en kallelse att infinna sig personligen eller att personligen göra något.

En annan fråga, som jag tror de flesta domstolar känner till idag, är att du är skyldig att berätta för din klient att det fattats beslut om hämtning. Förr förekom det att domstolar fattade hämtningsbeslut och bad försvararen att inte avslöja detta för sin klient. Ett agerande som sannolikt grundar sig på okunskap, men som ändå visar att det av vissa förväntas att försvararen har ett slags lojalitet med systemet. Ett avsteg från klientlojaliteten som du alltså måste vara stark nog att inte acceptera.

Du kan säkert också uppleva någon gång att din allmänna samhällsmoral får dig att känna att du borde agera på visst sätt för att bistå rättsvårdande myndigheter. Det har sagts att det skulle ligga i försvararens roll att övertyga exempelvis misstänkta sexualförbrytare att erkänna eftersom det är det bästa för såväl den misstänkte som offret. Så är inte fallet. Försvararen ska verka för klientens sak. I 21 kap. 7 § första st. rättegångsbalken anges:

Försvararen skall med nit och omsorg tillvarataga den misstänktes rätt och i detta syfte verka för sakens rätta belysning.

Innebörden av detta stadgande är att du ska verka för din klients inställning. Det är det som avses med sakens rätta belysning. Inte vad

som kan uppfattas som sanning eller moraliskt rätt, utan vad som är din klients inställning. En annan sak är att det ibland kan finnas skäl att diskutera inställningen, vilket kommer att beröras senare i kapitel 18. Ett sätt att tänka är att du agerar utifrån den instruktion som klienten ger dig i ansvarsfrågan. Det är däri ditt uppdrag ligger.

Som försvarare ska du vara stark. Du ska skydda din klient och vara lojal. Detta kan vara svårt. Ibland kan det kännas som om försvararen skäms för sin klient. Talar om klienten på ett avståndstagande sätt. Många domare jag talat med tycker sig se sådant i domstolar emellanåt. Försvarare som verkar skämmas för sina klienter. Så får det inte vara. Det kan ibland vara svårt att inte ta lite avstånd, att visa att man egentligen tycker klientens inställning är felaktig, särskilt som lite ung och oerfaren. Det kan ta sig olika uttryck. Allt från menande blickar till närmast öppet avståndstagande. Gör inte så!

En annan sak som förekommer är försvarsadvokater som anammar klienternas jargong. Det kan finnas olika förklaringar till ett sådant beteende. Ett kan vara att advokaten tror sig kunna locka klienter med ett sådant sätt. Ett annat kan vara osäkerhet och nervositet inför uppgiften och kanske inför klienten. Något som är alldeles säkert är att det inte uppskattas av domare och därmed riskerar att påverka tilltron till advokaten i allmänhet. Tycker rätten illa om advokaten, riskerar det att påverka rättens uppfattning av klienten.

Jag tycker det är viktigt att försöka vara sig själv. Klienter vill ha advokater som har rättens öra. Detta skaffar du dig genom ett respektgivande beteende. Jag har också pläderat för klienter. Varit lite tuff för jag trott att klienter gillar det. Nu vet jag att det är fel. Du ska vara tuff när det krävs, men aldrig för sakens skull. Ett engelskt ord som beskriver allt är att du ska vara *likable*. Helt enkelt bete dig på ett sätt som gör dig uppskattad av rätten. Med detta menas verkligen inte eftergiven eller medgörlig utan artig och stark. Mild i tonen men stark i sak är väl en bra sammanfattning. Ett sådant uppträdande ökar förutsättningarna för att de som ska värdera det du säger gör det på ett

för din klient förmånligt sätt. Det är ett faktum att den som genom sitt sätt skapar irritation eller misstro också skapar en tveksamhet inför sina argument.

I rollen som försvarare ligger också en samhällsuppgift som ska hanteras med respekt. Du har som försvarare en viktig roll. Det är inget du ska göra bara för ersättningen. Ibland kan frågor som hanteras i ett mål vara viktiga även för rättstillämpningen.

En riktig försvarare kämpar också för rättvisa i allmänhet. Jag tycker att det är en brist att svenska advokater så sällan deltar i samhällsdebatten. De insikter som en försvarsadvokat kan få genom sitt arbete är ofta mycket väl lämpade att redovisa i skiftande rättspolitiska debatter. Ett exempel är de långa häktetiderna där jag tycker fler advokater borde agera. Jag tycker faktiskt att det ingår i rollen som försvarare att emellanåt skriva en artikel eller på annat sätt verka för de frågor som särskilt träffar de misstänkta.